

8. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування. К.: Перша друкарня, 2021. 677 с.

Омельяненко В.Г.¹ <https://orcid.org/0000-0002-1722-3812>

Омельяненко І.О.² <https://orcid.org/0000-0002-1107-7244>

ПРО ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЗАГИБЛИХ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ

^{1,2} Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Annotation. *The article substantiates the importance of societal initiatives to honor the memory of Ukrainian athletes who died in the Russian-Ukrainian war. Commemorating fallen Ukrainian heroes through various events serves as an effective tool for fostering national consciousness and pride, as well as a powerful means of instilling patriotism in the younger generation. Examples of international and national initiatives, as well as events in the Ternopil region, dedicated to honoring the memory of fallen Ukrainian athletes, are provided.*

Keywords: *societal initiatives, ukrainian athletes, russian-ukrainian war.*

Актуальність теми дослідження. У 2014 році, коли росія незаконно анексувала Крим та почала підтримувати незаконні збройні формування на сході України, у Донецькій і Луганській областях, почалася війна в Україні. Повномасштабне вторгнення росії в Україну розпочалося 24 лютого 2022 року. Воно спричинило значні руйнування, загибель тисяч людей, а також масштабну гуманітарну кризу. Цей конфлікт став одним із найбільших у Європі після Другої світової війни і його наслідки відчутні далеко за межами України.

Зухвала війна торкнулася і українського спорту. Внаслідок російської агресії загинуло багато українських спортсменів і тренерів, десятки були поранені, або пройшли через російський полон, чи досі перебувають у неволі. Загиблі українські спортсмени, які віддали своє життя, захищаючи Батьківщину, стають символами мужності та відданості. Їхні історії надихають

молодь на активну громадянську позицію, виховують шану до рідної землі, формують національну свідомість і патріотизм у підростаючого покоління. Вивчення та узагальнення ініціатив суспільства, які вшановують пам'ять про загиблих спортсменів внаслідок російської агресії, є важливими для їх масштабування в Україні з метою виховання підростаючого покоління. Це зумовило актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати ініціативи суспільства, які вшановують пам'ять про загиблих спортсменів.

Методи дослідження. Аналіз і узагальнення матеріалів про загиблих українських спортсменів у різних інформаційних ресурсах.

Результати досліджень. Війна в Україні суттєво вплинула на спортивну сферу, спричинивши значні втрати серед спортсменів, руйнування інфраструктури та порушення тренувальних процесів. За даними Міністерства молоді та спорту України, понад 500 спортсменів і тренерів загинули, а 523 спортивні об'єкти були пошкоджені та зруйновані внаслідок російської агресії, зокрема бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки [2]. Більше половини юних спортсменів виїхали за кордон, деякі з них тепер виступають під прапорами інших країн. В Україні ж діти стикаються з обмеженим доступом до занять спортом через зруйновану інфраструктуру та відсутність належних умов для занять спортом [1]. Дослідження свідчать про зниження фізичної активності серед дітей та молоді. Так 46% дітей не відвідували заняття фізичної культури з початку повномасштабного вторгнення, тоді як до війни цей показник становив лише 15%. До того ж, 66,6% дітей не відвідують спортивні гуртки, що негативно позначається на їхньому фізичному та психічному здоров'ї [11].

В Україні та за кордоном реалізовано низку ініціатив, спрямованих на вшанування пам'яті спортсменів, які загинули внаслідок російсько-української війни, серед них:

1. Інсталяція в Лондоні. На Парламентській площі в Лондоні напередодні Олімпійських ігор 2024 року в Парижі представили експозицію, присвячену пам'яті загиблих внаслідок повномасштабної війни українських спортсменів. Інсталяція зображає число 487 – ймовірну кількість загиблих атлетів (ця цифра є приблизною, адже точна кількість жертв може бути більшою), а навколо розміщене спортивне обладнання, що

символізує їхні дисципліни. На Олімпійських іграх у Парижі Україну представляли лише 140 спортсменів. Це найменша кількість для України за всю історію літніх Олімпіад. Інсталяція є потужним нагадуванням про величезні втрати, які несе Україна через війну і символом шани до тих, хто віддав своє життя заради майбутнього своєї країни [5].

Напередодні Олімпійських ігор у Парижі 13 липня 2024 року відбувся марш пам'яті українських спортсменів, полеглих в російсько-українській війні. Він був організований Союзом українців Франції за підтримки Світового Конгресу Українців. До ходи долучилися понад 1000 людей. У ньому взяли участь французи, грузини, поляки, литовці, естонці та представники сирійської й іранської опозицій. Вони пройшли у центрі Парижа від площі Пантеону до площі Сен-Мішель у футболках з іменами загиблих українських спортсменів.

Олімпіада в Парижі відкрила для світу ще одну сторінку для розуміння характеру загарбницької війни росії проти України, масштабів її руйнівних наслідків, а також для розуміння сили українського спротиву. «Вбиті росією українські атлети мали усі шанси представити Україну у Парижі, проте їх вбила росія. Тепер вбиті українські атлети стали частиною Небесної команди, яка назавжди разом з нами» – заявив очільник Мінмолодьспорту Матвій Бідний [12].

2. *Цифрова олімпійська збірна «The Revived»*. Цей проєкт, створений за допомогою штучного інтелекту, «оживлює» обличчя та потенціал загиблих українських спортсменів, виконуючи їхню спільну мрію – бути представленими на Олімпійських іграх. Така ініціатива була реалізована за згодою родин загиблих, щоби вшанувати їхню пам'ять та нагадати світу про втрати, які несе Український спорт [19].

3. *Фільми про загиблих українських спортсменів*. Чеський режисер Радан Шпронгл зняв документальний фільм «Характер: спортсмен». Це фільм про українських спортсменів та про те, як війна росії проти України позначилась на їхніх долях. Шпронгл Р. розповідає, що ідея фільму у нього з'явилася після усвідомлення того, що багато людей у Європі не могли зрозуміти, чому українські спортсмени на змаганнях відмовляються тиснути руки атлетам із росії. Цей фільм не тільки про загиблих українських атлетів, тренерів, зруйновані спортивні об'єкти, він – про те, як війна впливає на спорт загалом просто зараз [14].

3. Для вшанування світлої пам'яті, громадянської відваги і самовідданості, сили духу, стійкості та героїчної звитяги воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули унаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, Указом Президента започатковано проведення щоденно о 9 годині 00 хвилин *загальнонаціональної хвилини мовчання* [10, 13].

4. *Проект «Янголи спорту»*. Історії багатьох спортсменів, які загинули через повномасштабну російську агресію, поширює проект «Янголи спорту». Це ініціатива Спортивного комітету України, покликана вшанувати пам'ять героїв і розповісти усьому світу про злочини росіян. Проект включає фотовиставки та сайт «Реквієм», де зібрані біографії героїв [20].

Активно долучається до ініціативи «Янголи спорту» Тернопільщина, яка збирає минувшину про загиблих спортсменів. Їхні історії поширюють у засобах масової інформації, на спеціалізованих сайтах і під час публічних заходів. До того ж, у Тернопільській області пам'ять загиблих спортсменів вшановують і через інші заходи. Серед таких ініціатив:

1. *Проведення пам'ятних заходів у навчальних закладах області*. Так, у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, організують «Символічні забіги єдності». Цей захід об'єднує студентів, викладачів та громаду в пам'ять про «Янголів спорту». Також в рамках Міжнародного дня студентського спорту в університеті проводять тематичні флешмоби, лекції та меморіальні акції, щоб вшанувати спортсменів, які загинули під час війни, зокрема випускників факультету фізичного виховання Годованого Романа, Фединяка Любомира, Пителя Олександра [16].

2. *Створення меморіальних стендів і куточків пам'яті*. У спортивних школах та клубах області створюються куточки пам'яті із фотографіями, нагородами та історіями загиблих спортсменів. На заходах також презентують виставки, присвячені їхнім досягненням та подвигам.

3. *Організація спортивних турнірів і змагань*. На Тернопільщині регулярно проводяться спортивні турніри, присвячені пам'яті загиблих спортсменів. Наприклад, у спорткомплексі «Політехнік», відбувся турнір з міні-футболу, присвячений пам'яті загиблого військовослужбовця та

футболіста Віталія Венгера [3]; Всеукраїнський турнір з вільної боротьби «Тернове поле» на честь заслуженого тренера України Віталія Назарчука, присвячений пам'яті загиблих воїнів України [15]; у Тернопільській загальноосвітній школі №23 відбулися змагання серед учнів 9-10 класів у форматі військово-спортивної естафети, присвяченої пам'яті Героя України Сергія Коновала (позивний «Норд») [8]; футбольний клуб «Агрон» Великогаївської об'єднаної територіальної громади вшановує пам'ять загиблих захисників, серед яких Роман Годований, випускник факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка [4]. У 2009 році Роман став чемпіоном Європи серед студентських команд у складі ФК «Тернопіль», а у 2010 – виборов бронзові нагороди континентальної першості [21].

4. Матеріали в засобах масової інформації та інших інформаційних ресурсах, які розповідають про загиблих спортсменів Тернопільщини:

Олександра Пителя - кандидат в майстри спорту з греко-римської боротьби [16]; Андрія Мельника - футболіст ФК «Плотича» [6]; Івана Хоміва - майстра спорту України міжнародного класу, який почав займатися велоспортом у тернопільському велоклубі «Золоті колеса», [17]; Василя Шевчука - відомого спортсмена та рекордсмен з Хоросткова, який активно пропагував здоровий спосіб життя [18]; Михайла Ковалю - президента ФК «Поділля» (Васильківці) [7]. Це лише окремі приклади героїчних спортсменів, які залишили вагомий слід у спортивній історії Тернопільщини та України і пам'ять про них житиме вічно.

Такі матеріали, зазвичай, розповідають про життя спортсменів – їхній спортивний шлях, досягнення, нагороди та внесок у розвиток спорту, їхній вибір стати на захист Батьківщини, обставини загибелі героїв, їхню жертвовність і мужність, відданість Батьківщині. У статтях часто цитуються спогади та висловлювання близьких, друзів, тренерів, колишніх вихованців які діляться історіями з їхнього життя.

5. Акція «Соняхи пам'яті». У серпні 2024 року в центрі Тернополя встановили понад 100 гільз від артснарядів, у які родичі загиблих, військовослужбовці та представники влади поставили 170 соняхів. Ця акція була присвячена вшануванню пам'яті всіх загиблих бійців з Тернополя [8].

6. *Увічнення імен у назвах спортивних об'єктів.* Деякі спортивні об'єкти називають на честь загиблих спортсменів, щоб їхні імена назавжди залишилися в історії України. На жаль, у доступних інформаційних ресурсах не знайдено інформації про увічнення імен загиблих спортсменів у назвах об'єктів на Тернопільщині.

7. *Вшанування пам'яті полеглих героїв у релігійних установах.* У місцевих церквах і соборах проводяться панахиди та молебні за загиблими спортсменами для духовної підтримки їхніх рідних і близьких.

8. *Акції для підтримки родин.* Окрім меморіальних заходів, громада Тернопільщини систематично організовує акції зі збору коштів на підтримку родин загиблих спортсменів.

Організація і проведення таких заходів засвідчує важливість для українців та громади Тернопільщини, зокрема, зберігати пам'ять про тих, хто прославляв Україну на спортивній арені та віддав життя за її свободу.

Висновки. Вшанування пам'яті загиблих спортсменів є надзвичайно важливим для суспільства, оскільки вони не лише досягали спортивних висот, але й стали символами самопожертви та патріотизму у боротьбі за незалежність України. Пам'ять про загиблих спортсменів сприяє загартуванню морального духу, надихає молоде покоління на захист загальнолюдських цінностей, виховує мужність та патріотизм, згуртовує громадянську спільноту, підтримує родини загиблих, сприяє збереженню національної пам'яті та національної ідентичності.

Вшанування пам'яті загиблих спортсменів на міжнародному рівні привертає увагу світової спільноти до руйнівних наслідків війни та показує важливість захисту миру, демократії і свободи.

У Тернопільській області пам'ять загиблих спортсменів вшановують через різноманітні заходи, які підкреслюють їхні досягнення, мужність і самопожертву. Серед них такі ініціативи: співпраця з проектом «Янголи спорту»; проведення пам'ятних заходів; створення меморіальних стендів і куточків пам'яті; організація спортивних турнірів і змагань; увічнення імен у назвах об'єктів; вшанування пам'яті полеглих героїв у релігійних установах; акції для підтримки родин.

Подальші дослідження будуть спрямовані на створення узагальненої таблиці загиблих спортсменів з Тернопільщини та

«Книзі пам'яті загиблих спортсменів Тернопільщини під час російсько-української війни».

Список літератури.

1. Балінська К. Як повернути майбутніх чемпіонів, коли більше половини спортсменів виїхало? URL: https://zn.ua/ukr/SPORT/jak-povernuti-majbutnikh-chempioniv-koli-bilshe-polovini-sportsmeniv-vijkhalo.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 26.05.2023).

2. Бідний М. Український спорт продовжує боротьбу попри війну. URL: https://mms.gov.ua/news/matvii-bidnyi-na-konferentsii-rady-ievropy-ukrainskyi-sport-prodovzhuie-borotbu-popy-viinu?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.10.2024).

3. Боденчук Б. У Тернополі відбувся футбольний турнір на честь загиблого воїна Віталія Венгера. URL: https://suspilne.media/ternopil/620631-u-ternopoli-vidbuvs-a-futbolnij-turnir-na-cest-zagiblogo-bijca-vitalia-vengera/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 13.11.2024).

4. В серцях, у пам'яті, в думках. URL: https://aft.com.ua/news/356-vazka-peremoha-ahrona-zadostoinoyi-hry-fk-borshchiv-i-pry-chyselunii-hliadatskii-audytoriyi?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 16.08.2024).

5. Кірста О. У Лондоні вшанували українських спортсменів, які загинули внаслідок війни. URL: https://bazilik.media/u-londoni-vshanuvaly-ukrainskykh-sporsmeniv-iaki-zahynuly-vnaslidok-vijny/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.07.2024).

6. Мельник Андрій. URL: https://suspilne.media/ternopil/907199-na-vijni-zaginuiv-kolisnij-futbolist-z-ternopilsini/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 19.01.2025).

7. Моргун І. На війні загинув президент футбольного клубу з Тернопільщини. URL: <https://suspilne.media/ternopil/924315-na-vijni-zaginuiv-prezident-futbolnogo-klubu-z-ternopilsini/> (дата звернення: 19.01.2025).

8. Моргун І., Панченко Т. Соняхи в гільзах. URL: <https://suspilne.media/ternopil/560813-u-ternopoli-vsanovuut->

zahisnikiv-aki-zaginuli-za-ukrainu/?utm_source=chatgpt.com
(дата звернення: 29.08.2023).

9. Питель. Олександр URL: <https://yangoly-sportu.teamukraine.com.ua/?p=158> (дата звернення: 19.01.2025).

10. Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. Указ Президента України №143/2022 від 16.03.2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1432022-41729> (дата звернення: 29.07.2024).

11. Результати комплексного дослідження «Рівень залученості дітей та молоді до рухової й фізичної активності та вплив спорту на фізичне і ментальне здоров'я» URL: https://inmol.org/rezultaty-kompleksnoho-doslidzhennia-riven-zaluchenosti-ditej-ta-molodi-do-rukhoivoi-j-fizychnoi-aktyvnosti-ta-vplyv-sportu-na-fizychno-i-mentalno-zdorov-ia/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 06.09.2023).

12. Сітнікова І. Перед Олімпіадою в Парижі відбувся марш пам'яті вбитих українських спортсменів. URL: https://hromadske.ua/svit/227780-pered-olimpiadoiu-v-paryzi-vidbuvsia-marsh-pamiatii-vbytykh-ukrayinskykh-sportsmeniv?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.07.2024).

13. Скасків М., Савицька Д. 1000 днів: у Тернополі вшанували пам'ять загиблих захисників хвилиною мовчання. URL: <https://suspilne.media/ternopil/883005-u-ternopoli-vsnuvali-pamat-zagiblih-zahisnikiv-hvilinou-movcanna/> (дата звернення: 19.01.2025).

14. Соколянська К. Замість олімпійських п'єдесталів – у кадрі назавжди. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/film-pro-vbytykh-ukrayinskykh-sportsmeniv/33065790.html> (дата звернення: 05.08.2024).

15. У Тернополі відбувся Всеукраїнський турнір «Тернове поле». URL: https://svoboda.te.ua/u-ternopoli-vidbuvsya-vseukrayinskyj-turnir-ternove-pole/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.09.2024).

16. У Тернополі педагоги бігали у пам'ять про «Янголів спорту». URL: <https://ternopoliany.te.ua/sport/95870-u-ternopoli-pedahohy-bihaly-u-pamiat-pro-ianholiv-sportu-foto#> (дата звернення: 20.09.2024).

17. Хомів Іван. URL: https://suspile.media/ternopil/884305-na-vijni-zagynuv-velosportsmen-z-ternopola-ivan-homiv/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 19.01.2025).

18. Шевчук Василь. URL: https://uapc.te.ua/u-ternopilskij-oblasti-zagynuv-vidomyj-sportsmen-ta-zahysnyk-vasyl-shevchuk/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 19.01.2025).

19. Яворський О. В Україні створили першу цифрову олімпійську збірну для вшановування пам'яті загиблих спортсменів. URL: https://shotam.info/v-ukraini-stvoryly-pershu-tsytrovu-olimpiysku-zbirnu-dlia-vshanovuvannia-pam-iati-zahyblykh-sportsmeniv-video/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 31.07.2024).

20. Янголи спорту. Реквієм за загиблими українськими спортсменами. URL: <https://yangoly-sportu.teamukraine.com.ua/> (дата звернення: 18.01.2025).

21. Янголи спорту. Реквієм за загиблими українськими спортсменами. URL: <https://yangoly-sportu.teamukraine.com.ua/?p=2382> (дата звернення: 31.07.2024).

¹Палічук Ю.І. <https://orcid.org/0000-0002-6589-096X>

²Власюк Р.А. <https://orcid.org/0000-0002-2154-2816>

ЗИМОВІ ОЛІМПІЙСЬКІ ВИДИ ЛИЖНОГО СПОРТУ

¹Буковинський державний медичний університет

²Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Annotation. In the system of physical education of Ukraine, winter sports are gaining more and more popularity, as it is available to people of all ages. People start moving on skis and going down small slopes from childhood (3-4 years old) and can continue these activities until old age. Physical load in winter sports can be dosed in a wide range both in terms of duration and nature of actions, and in terms of intensity, depending on a person's gender, age, state of health and fitness.

The Winter Olympic Games are international competitions in winter sports that take place every four years under the auspices